

Sygn. akt I UK 315/19

POSTANOWIENIE

Dnia 16 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Handlowego „W.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

z udziałem zainteresowanych: K.B., K.K., M.M., A.O. i T.R.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 16 czerwca 2020 r.,

skargi kasacyjnej Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Handlowego „W.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w D. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]. z dnia 31 stycznia 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

II. zasądza od Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Handlowego „W.” Spółka z o.o. w D. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 31 stycznia 2019 r. Sąd Apelacyjny w [...]. oddalił apelację odwołującą Przedsiębiorstwa Produkcyjno - Handlowego "W." Spółki z o.o. w D. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 9 maja 2018 r. w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. o podleganie ubezpieczeniom społecznym.

Oceniając zakwestionowane przez organ rentowy umowy o dzieło, Sąd pierwszej instancji uznał, że umowy zawarte z ubezpieczonymi mają cechy charakterystyczne dla umów starannego działania. Jak wskazano, wykonanie oznaczonego dzieła to proces twórczy o możliwym do określenia momencie początkowym i końcowym, a nadto o przewidywalnym z góry i możliwym do zrealizowania konkretnym, rezultacie. Takiego kryterium z pewnością nie spełniały umowy zawarte z ubezpieczonymi, których przedmiotem było malowanie, wykonywanie czynności porządkowych oraz pielęgnacja terenów zielonych, czy odśnieżanie. Zdaniem Sądu pierwszej instancji nie można uznać, że zakres pracy do wykonania przez ubezpieczonych był ściśle określony w umowach, w których wskazano jedynie ogólnie rodzaj i miejsce czynności. Nadto, w umowach wprost podano, że szczegółowe zasady realizacji dzieła będą uzgadniane na bieżąco, co stanowi cechę charakterystyczną dla umowy starannego działania, a nie umowy o dzieło. Sąd podkreślił przy tym, iż wykonywanie czynności konserwacyjnych i porządkowych stanowi proces i wymaga starannego działania od wykonującego. Osiągnięty w toku wykonywania tych czynności efekt w postaci uporządkowania pomieszczenia, posegregowania kartonów czy przystrzyżenia trawnika, odśnieżania, nie był trwały, ani nie posiadał samoistnego bytu niezależnego od osoby wykonującej i powierzającej pracę. Trwalszy efekt miały czynności malowania regałów. Pomalowany regał nie stanowi jednak samoistnego, zindywidualizowanego rezultatu, który ma autonomiczną wartość w obrocie, gdyż malowanie regałów magazynowych stanowi prostą czynność konserwacyjną.

Odnosnie umów zawartych z T.R., zdaniem Sądu Apelacyjnego - uznaniu, iż faktycznie stanowiły umowy o dzieło, o których mowa w art. 627 k.c. sprzeciwia się przede wszystkim okoliczność, iż ich przedmiot nie miał charakteru jednorazowego, a faktycznie sprowadzał się do wykonywania szeregu prostych powtarzających się czynności mających na celu utrzymanie określonego terenu, różniących się jedynie w zależności od pory roku, gdy tymczasem umowa o dzieło zakłada nietrwałość stosunku prawnego, zaś jej przedmiotem nie może być osiąganie kolejnych, bieżąco wyznaczanych rezultatów, charakterystyczne dla umowy zlecenia, którą definiuje obowiązek starannego działania - starannego i cyklicznego wykonywania umówionych czynności. Z kolei w przypadku umów zawartych z M.M., A.O., K.K. i

K.B. wynikający z nich przedmiot nie został określony w jakikolwiek indywidualizowany sposób, natomiast starania ubezpieczonych, jako przyjmujących zamówienie nie doprowadziły do konkretnego, w przyszłości indywidualnie oznaczonego rezultatu. Będące rezultatem ich działania prace porządkowe czy też konserwacyjne, w żadnej mierze nie różnią się od innych tego rodzaju, zaś do ich wykonania w istocie nie były wymagane jakiekolwiek indywidualne predyspozycje, co tym samym jednoznacznie przeczy przyjęciu, iż rezultatem ich pracy było dzieło w rozumieniu art. 627 k.c. Oceny tej nie zmienia fakt, iż do każdej z kwestionowanych umów sporządzona została specyfikacja, albowiem również treść owych specyfikacji nie pozwala na uznanie, aby w ich wykonaniu miał powstać z góry przewidziany i określony w sposób wskazujący na jego indywidualne cechy, wytwór.

Skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenie prawa materialnego: art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez przyjęcie, iż powołany przepis znajduje zastosowanie do umów, na podstawie których zleceniobiorcy realizują umowę agencyjną, umowę zlecenia lub inną umowę o świadczenie usług, do której zgodnie z kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, podczas gdy powołany przepis znajduje ograniczone zastosowanie, wyłącznie do osób wykonujących umowę agencyjną, umowę zlecenia lub inną umowę o świadczenie usług, na podstawie których strony takich umów realizują usługę w sposób ciągły, długotrwały, a zatem „wykonują pracę” w rozumieniu tego przepisu.

Zdaniem skarżącego w rozpoznawanej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne: czy w świetle art. 6 ust. 1 pkt 4 u.s.u.s. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby spełniające świadczenie na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia bez względu na to, co jest przedmiotem takich umów, czy też obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby spełniające świadczenie na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, albo innej umowy o świadczenie usług, jeżeli w ramach takiej umowy wykonują pracę, czyli jeżeli przedmiotem takich umów są czynności, które mają charakter ciągły,

długotrwały, a nie jednorazowy albo bardzo krótki. Skarżący wskazał, że ustawodawca formułując treść art. 6 ust. 1 pkt 4 u.s.u.s i odwołując się do przepisów kodeksu cywilnego posłużył się zwrotem „osoby wykonujące pracę”, chociaż z pewnością w związku z odwołaniem się do przepisów kodeksu cywilnego prawidłowe byłoby posłużenie się terminologią właściwą dla kodeksu cywilnego, np. „osoby świadczące usługi” na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z k.c. stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Zdaniem skarżącego zwrot „osoby wykonujące pracę” służy wyznaczeniu innego (węższego) zakresu podmiotowego tego przepisu, niż gdyby ustawodawca posłużył się zwrotem „osoby świadczące usługę”. Skarżący stanął na stanowisku, iż art. 6 ust. 1 pkt 4 u.s.u.s obejmuje swoim zakresem osoby wykonujące umowy na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, jeżeli czynności wykonania umowy mają charakter ciągły, długotrwały a nie jednorazowy lub bardzo krótki.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a

którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2015 r., I PK 19/15, LEX nr 2021941). Istotne zagadnienie prawne może odnosić się zarówno do prawa procesowego, jak i materialnego.

Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Chodzi o problem prawny, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2018 r., I UK 268/17, LEX nr 2508639). Przedstawiony przez skarżącego problem nie ma takiego charakteru, bowiem Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wielokrotnie odwoływał się do art. 6 ust. 1 pkt. 4 u.s.u.s.

W wyroku z dnia 17 czerwca 2008 r., I UK 402/07, OSNP 2009 nr 21-22, poz. 297 Sąd Najwyższy przyjął, że dopiero wykonywanie pracy na podstawie umowy zlecenia - a nie tylko zawarcie umowy - stwarza obowiązek ubezpieczenia emerytalnego i rentowego (art. 6 ust. 1 pkt 4 u.s.u.s.). Objęcie ubezpieczeniem na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 2 u.s.u.s. przez stwierdzenie, że umowy nazwane „umowami o dzieło” miały w istocie charakter umów zlecenia, wymaga ustalenia, że obowiązki wynikające z zawartej umowy nie miały cech określonych w art. 627 k.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2013 r., II UK 39/13, LEX nr 1378531). Ustalenie, że między stronami umowy o dzieło zachodzą stosunki polegające na wykonywaniu za wynagrodzeniem usług odpowiadających umowom nazwanym, zdefiniowanym w art. 734 i 758 k.c. lub właściwym umowom, do których - stosownie do art. 750 k.c. - stosuje się przepisy o zleceniu, nakazuje wydanie decyzji na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 z zastosowaniem art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 13 pkt 2 u.s.u.s. (wyroki Sądu Najwyższego:

z dnia 10 lipca 2014 r., II UK 454/13, LEX nr 1495840; z dnia 1 lutego 2017 r., I UK 81/16, LEX nr 2242159; z dnia 10 stycznia 2017 r., II UK 518/15, LEX nr 2209108; z dnia 13 stycznia 2016 r., III UK 53/15, LEX nr 1984624).

Odnosząc się do samego przedmiotu umowy zauważyć należy, że dzieło nie musi wprawdzie być czymś nowatorskim i niewystępującym jeszcze na rynku, jednak powinno posiadać charakterystyczne, wynikające z umowy cechy, umożliwiające zbadanie, czy dzieło zostało wykonane prawidłowo i zgodnie z indywidualnymi wymaganiami bądź upodobaniami zamawiającego. Zatem przedmiotem umowy o dzieło jest doprowadzenie do weryfikowalnego i jednorazowego rezultatu, zdefiniowanego przez zamawiającego w momencie zawierania umowy. Dzieło jest wytworem, który w momencie zawierania umowy nie istnieje, jednak jest w niej z góry przewidziany i określony w sposób wskazujący na jego indywidualne cechy (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 czerwca 2017 r., I UK 273/16, LEX nr 2337355; z dnia 8 marca 2017 r., II UK 747/15, LEX nr 2271457). Zobowiązanie z art. 627 k.c. polega na wykonaniu nie jakiegokolwiek dzieła, ale na realizacji dzieła oznaczonego. Nie ma przy tym wątpliwości, że „oznaczenie” następuje pierwotnie w trakcie układania postanowień umownych. Przy umowie zlecenia nacisk położono nie na „oznaczenie” efektu, ale na „określenie” kategorii czynności prawnej (usługi) podlegającej wykonaniu. Doszło zatem w umowie o dzieło do przesunięcia punktu ciężkości z aspektu czynnościowego na finalny. Ważne jest jednak, że między „oznaczeniem” a rezultatem pracy istnieje ścisły wektor zależności. Nie można zrealizować dzieła, jeśli nie zostało ono umownie wytyczone (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2017 r., II UK 639/15, LEX nr 2254794).

Na gruncie ubezpieczenia społecznego umowa, której przedmiot został określony nieprecyzyjnie, nie może być kwalifikowana jako wyjątek od reguły, usprawiedliwiający fakt niepodlegania ubezpieczeniu społecznemu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2017 r., II UK 147/16, LEX nr 2296861). Taki brak kryteriów określających pożądany przez zamawiającego wynik (wytwór) umowy prowadzi natomiast do wniosku, że przedmiotem zainteresowania zamawiającego jest wykonanie określonych czynności, a nie ich rezultat. Wykonanie określonej czynności (szeregu powtarzających się czynności), bez względu na to, jaki rezultat

czynność ta przyniesie, jest zaś cechą charakterystyczną tak dla umów zlecenia (gdy chodzi o czynności prawne - art. 734 § 1 k.c.), jak i dla umów o świadczenie usług nieuregulowanych innymi przepisami (gdy chodzi o czynności faktyczne - art. 750 k.c.). W odróżnieniu od umowy o dzieło, przyjmujący zamówienie w umowie zlecenia (umowie o świadczenie usług) nie bierze więc na siebie ryzyka pomyślnego wyniku spełnianej czynności. Jego odpowiedzialność za właściwe wykonanie umowy oparta jest na zasadzie starannego działania (k.c.), podczas gdy odpowiedzialność strony przyjmującej zamówienie w umowie o dzieło niewątpliwie jest odpowiedzialnością za rezultat (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11 sierpnia 2016 r., II UK 316/15, LEX nr 2113367; z dnia 12 sierpnia 2015 r., I UK 389/14, LEX nr 1816587; z dnia 28 sierpnia 2014 r., II UK 12/14, LEX nr 1521243; z dnia 8 października 2013 r., OSNP 2014 nr 9, poz. 135).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.